

Természetesen Maklári Márta kivételével, aki táncával, fellépésével, karcsú alakjával igazán finom, légies jelenség volt. *Both Béla* rendezése egyébként mesteri volt.

Mendelssohn kísértő zenéjét Fricsay Ferenc vezényletével a zenekar kitűnően játszotta.

ESKÜVŐ. A Városi Színház prózai együttesének legjobbjai ezúttal *Edouard Bourdet*nek egyik nagyon finom, lélekelemzésekkel teli darabját adták elő és, dicséretükre legyen mondva, kitűnően. A léleknek olyan mélységeit, olyan halvány rezdüléseit is meg tudták éreztetni, melyet csak a legjobb francia filmekben láttunk.

A darab igazi francia darab. Szellemes, az író alakjait nagyszerűen mozgatja a színpadon, és témája mi lehet más: a szerelem. *Pierre*, a negyvenéves nős családapa szerelmes lesz a felesége hugába. Ezt az érzést cselekvéseivel komplikálja a rokon és béna *Adrienne*, aki gyermekkori szereimével rajong *Pierre*-ért, reménytelenül. A darab látszólag jól végződik, mégis van egy bukott tragikus hőse, *Adrienne*, aki lélekben omlik össze. Ez volna a cselekmény külső váza, melyet az író az élet forró melegségével tölt meg. A téma nem különös, de a kivitel és a megoldás mesteri. A darab sikere az *Adrienne* szerepét játszó művészen fordul meg. *Dénes Anni* játszotta és ezúttal a neki való szerepben remekelt.

Egy szép, de béna, idealista, de szerelmében önző, intelligens, a valóság iránt azonban érzéketlen leány szövetséges lelki világát kellett érzékeltetnie. *Dénes Anni* fölülményes intelligenciával, áradó melegséggel és döbbenetes hűséggel játszotta meg nehéz szerepét. *Isaszeghy Kornélia* *Marianne*, a sógornő szerepébe szintén nagyszerűen beleélte magát. A lángoló ifjúság tavasza, üdésége, bája, önbizalma áradt játékából, ahogy a darab azt megkívánta. *Petur Ilka*, *Völcsy Rózsi*, *Donáth Kató*, *Surányi Ilona*, *Inczedy Kató* játéka csak dicséret és elismerés illetheti. *Bourdet* a nő lélekrajzát nagyon jól ismerte és most az egyszer azt kívánta, hogy a szereplők önmagukat: a nőt mutassák meg, ha hűséges, önfeláldozó családanyának és feleségnek kell lenni, ha leányát féltő anyának és anyósnek, ha süketnek és vénnek. A férfiakról már nem mondhatunk el ennyi jót. *Szegedi Szabó István*, aki egyébként a szegedi színház legkitűnőbb színészeinek egyike, egyéniségének meg nem felelő szerepben, nem tudta teljesen feladatát betölteni. *Bakos Gyula* a tábornok szerepét egy kicsit túlozta. *Henry* szerepében *Varga D. József* kamaszos fellépésével jól játszott. Az itt fejlemlegetett hibák azonban számtalanszor felragyogó művészi erényeik mellett, másodrangúak. Az együttes végeredményben komoly művészi teljesítményt nyújtott.

MADÁCSY LÁSZLÓ

ZENÉ

DOHNÁNYI ERNŐ játszott a Szegedi Filharmonikusoknak első jubileumi hangversenyén november 7-én. A magyar muzsika e kiváló mestere töretlen szépségbe öltöztette *Mozart*nak ritkán hallott „koronázási zongoraversenyét”. *Dohnányi* ma is fiatalos könnyedséggel játszik, rugalmas technikával, költőien színes elképzeléssel. Billelése ma is utánozhatatlanul finom. Törékeny, halk, nemes pianissimói, vi-harszerűen száguldo, vakmerő passzáz-sai ma is bámulatot keltenek. *Mozart*nak *Török* indulóját játszotta még csip-keszerű cizellált, briliáns előadásban. Új szegedi szerzőt is avatott a Fil-mónia. *Kozáky István* pianista zene-szerző *Bálint-szvitjét* adták elő nagy szeretettel és tehetségesen. A XVI. századi lantművész, *Bakfark Bálint* mester lantfantáziái keltek életre eb-ben a szvitben a zenekar mesterien

hangszerelt és megkomponált, mind az öt tételben csodálatosan ható, mai zenei köntösbe öltöztetett nyelvezetén. *Kozáky* zeneszerzői és stílusbeli munkája kidomborítja a műben a XVI. századi mester muzsikájának ősi, igazi magyarságát, szemben a róla eddig terjesztett zenetörténeti tévedésekkel. A mű egyes tételeiben elvonult előttünk a XVI. századi magyar lantos praepa-lestrinas kontrapunktikája, eredeti er-délyi cantus firmussal átszőtt, és a mohácsi vész korának világát idéző fugatója, aztán egy mélabusan hangzó, fenséges *Air*-ben a magyar lantos egés-szen *Beethoven*-szerű gondolatokat idé-zett, míg a pikáns hatású francia tánc, a *Gigue*, a maga könnyed világával *Mozart*ra emlékeztetett inkább. Míg ebben a tételben azt mutatta be *Kozáky*, hogy mennyire „nyugateurópai” is tudott lenni ez a maga korában

világhírű magyar őstehetség, az utolsó tételben azt bizonyította, hogy a XVI. századi magyar „úri muzsika” stílusa mennyire közel áll a mai modern magyar muzsikához. Mesterien fonta össze Kozáky a lantművész témáinak szövevényét a maga saját invenciójából fakadó gondolataival és mai, modern zenei szerkesztő technikájával. A továbbiakban Bartóknak két zenei arcképét hallottuk stílusos megoldásban. Különösen a „torzkép” sziporkázó humora és szatírája állította a zenekart nagy ritmikai feladatok elé. A hegedűszólót Sághy Andor játszotta. A nagyszerű hangversenyt Smetanának Mold-va c. szimfonikus költeménye zárta be. Itt aztán igazán pompás volt a mű előadása minden részletében.

ERDELYI JÁNOS

KAMARAZENE-ESTET rendezett a Szegedi Filharmoniai Társaság. Bach h-moll szvitjét, Haydn oboa-versenyét, Sommer gordonversenyét és Csajkovszky vonós-szerenádját hallottuk. A Bach-muzsika stílusos értelmezése, a technikai kivitel finomságai Fricsay Ferenc karmesteri képességeit dicsérik. Meglepetés volt Kecskeméthy István mesteri fúvolaszólója éppúgy, mint Lajos István muzsikális oboa-versenyszólama Haydn művében. Büszke lehet rá Szeged, hogy katonazenekara ilyen elsőrangú fúvós művészt nevelt. Az oboa pázstorsípszerű, sejtelmesen finom tónusát különösen a szép kadenciákban élvezhettük. Szünet után ritkán hallott hangszer, a gordon jutott vezető szerephez. Egyszer már hallottunk Szegeden gordonművészt: a Kamarazene-kör rendezésében Montag Lajos mutatta be ennek a hangszernek bámulatos szólóhatásait. Ezúttal Tibay Zoltán, a budapesti Operaház gordonművésze lépett az emelvényre, hogy a gordonnak, mint szólóhangszernek, művészi lehetőségeit Sommer kissé erős zenekari kísérettel ellátott gordonversenyében a közönség előtt megcsillogtassa. Pompás képességeket árult el Tibay Zoltán különösen a ráadásnak játszott fantáziában. Kár, hogy hangszere nem elég tömör tónusú. Csajkovszky híres vonós-szerenádjának előadásában a zenekar együttes munkája mind hangzásban, mind ritmikában, elsőrendű volt.

MARTZY JOHANNA fiatal hegedűművész, a Harmonia-bérlet első estjén főként a barokk kor mestereitől játszott. Vítali Ciaconna-jában nagyon

értelmesen kidomborodtak az eredeti téma vonalai, Mozart D-dur hegedűversenyében pedig a mű szerkezeti tökéletességét bravúros könnyedséggel varázsolta elének. Feltűnt a fiatal Gabriel-tanítványnak különös vonókezelése, mely nem annyira a csukló mozgására támaszkodik, mint inkább az egész kart veszi igénybe. Így mindenestre igen nagy erőt tud a kéz kifejteni, és talán ép ez az erő volt az, mi bennünket Martzy Johanna játékában meglephetett. Az erő és biztonság nemcsak az intonációban, hanem a vonásnemek hirtelen, de egyúttal észrevétlenül változtatásában is megnyilatkozott. A technikai fölény Martzy Johanna játékat talán kissé hideggé is teszi. Nem annyira a szív, mint inkább a befelé néző, elmélkedő ember intuitív és kombinatív meglátásai működtek közre ebben a különös stílusú hegedűjátékban. Inkább csodálatot kelt, mint megihat. A legnagyobb sikert az u. n. „bravúr-darabok”, a közismert „szalondarabok” aratták. Ilyen volt pld. Veracini ismert Largo-ja, meg Pugnani Prelúdiuma és Allegro-ja. A műsorra tűzött három magyar darab közül Veress Sándor Nógrádi Verbunkosa volt a legkomolyabb és leghetesebb mai muzsika képviselője. Gárdonyi Rondo capriccioso-ja széthulló szerkezetű, nincs benne az a valami, amit mint lényegyet a hallgató is meg tudna jegyezni, hogy a hangversenyről emlékiül vigye magával haza. Gárdonyi darabja azért elegáns szalondarab, megfelel a mai magyar muzsika divatjának, mint ahogyan Takács Jenő Lassú és friss darabja is jó koncertszám, — csak kár, hogy a felvett magyar témáktól nem nagyon tud megszabadulni. Martzy Johanna hangversenye nagyon igéretes volt, a kísérő Dankó Aladár pedig rutinos zongorista, aki alkalmazkodni tud a szólóművész intencióihoz.

JANIGRO ANTONIO, a szegedi közönség előtt már jól ismert fiatal olasz gordonkaművész, az első kamarazene-köri bérleti hangversenyen lépett fel szép sikerrel Petri Endre zongoraművésszel együtt, aki az első számot, Bréval G-dur-szonátáját, is kísérte. Valóban igen símán, folyamatosan és stílusosan adta elő Janigro Fauré-nak egy romantikus darabját, Valensin Menuet-jét és Weber Szonatináját. Különösen élmény volt a Weber-szonatinában felismerni a nagy német költőnek az operákból ismert műfogásait. Janigro

különösen Rimsky-Korssakow Dongójának előadásában mutatta meg, mennyire könnyedén tudja venni a iegkényesebb fogásokat a leggyorsabb tempóban is. És itt látszott meg aztán Petri Endre zongorajátékának értéke is, akárcsak a Bréval-szonátában. Hogy milyen meleg tónusú Janigro gordonkajátéka, hogy mennyire plasztikusan tudja hangszerén a többszólamúság szerkezeti titkait is feltárni, azt legjobban Bach III. szülő-szvitjében (C-dur) tapasztaltuk. Amikor pl. egy

hárm-as-fogás középső hangja vitte tovább a szólamot, hajszálnyi pontossággal hallani lehetett a szólam folyamát, míg a hangzat másik két hangja, az alsó és a felső már csak lehetőszerűen szólalt meg egy pillanatra s nem zavarta a kontrapunktikát. Janigro vonókezelése Casalséra emlékeztet. Az egyszerűség, arányosság, mellyel mindent beállít, a gordonka nagymesterének műhelytitkai közé tartozik.

MUSICUS

MŰVÉSZET

ERDELYI MIHÁLY KÉPKIALLITÁSA. Igen egységes összhatast nyújt ez a kiállítás s az első, ami feltűnik, a franciás könnyedség, mely egyszer mozaikos, máskor szönyegszerűen puha ecsetkezeléssel kialakított technikában jelentkezik. A festő hosszú külföldi tartózkodásának eredménye megmutatkozik képeinek stílusában és tartalmában egyaránt. Általában abstrahálásra törekszik, problémái nem a témából következnek elsősorban, hanem abban rejlenek, hogy bizonyos témákra ezt a szönyegszerű vagy mozaikos festési módot hogyan alkalmazza. Így az ábrázolási probléma helyett a stílusprobléma lép előtérbe, s innen van az, hogy maga az ábrázolás a témáról általában keveset mond, egyéb mondanivalóit a stílusról fejezi ki. Stílusának további jegyei a világos szürkék, zöldek, drappok, itt-ott kivillanó fehérek, vagy halvány sárgák. Ez az aránylag kevés szín azonban tónus-gazdagságot hoz létre átmeneteivel és fokozataival.

Rajzában az egyszerűség mellett bizonyos primitívségre is törekszik, ami festési módjával teljesen harmonizál. A rajzbeli egyszerűségnek következetes keresztülvitele mutatkozik, midőn a távlat helyett mozaikosan egy síkban tart mindent, vagyis a térszerűséget csak az elválasztó kontúrokkal igyekszik éreztetni, anélkül, hogy a teret magát ábrázolni akarná. Hozzájárul még ehhez az, hogy alakjai legtöbbször nyugalmi helyzetben vannak, vagy

csak mérsékeltlen mozognak s így a képen színben és vonalban statikus hatás áll elő. Ezek a stílusjegyek alkalmas eszközök ahhoz az abstraháló tendenciájú piketúrához, mely Erdélyi Mihály festői egyéniségét a maga teljességében adja. Abstraháló hajlama a szimbolizálás felé vezet és a kiállításon szereplő szimbolikus képek művészetének leghatásosabb alkotásai. Komponálási módja is stílusából vezethető le és ezért egyszerű. Lényegében a vízszintes és függőleges vonalak harmonizáján alapul. Ezeknek irányában rendeződnek el a kép vagy szerkezet elemei, embercsoportjai s egyéb foltjai és hozzáak létre létre a nagyvonalú kép-hatást. Ez a festészeti stílus egyébként valami bonyolultabb képszerkesztést nem is tűr el.

Festészetének szerves tartozékát képezik még olyan finomságok és hangulati elemek, melyek az ő ábrázoló eszközeivel a mese derűjét és légkörét teremtik meg. Alakjai és miliói nem utolsó sorban éppen a rajzi primitívségre való törekvés által mesebeliellé válnak és ez a mesebeliség nagy méretű képein is teljes mértékben jelentkezik. Témáinak változatossága mutatja rugalmasságát, mely hajlékony kifejező eszköz a legkülönbözőbb mondanivalók közlésére.

DOROGI IMRE

